

*Олійник Валентина Дем'янівна, кандидат географічних наук, доцент
кафедри землеустрою та кадастру*

*Хропот Сергій Григорович, кандидат технічних наук, доцент,
завідувач кафедри землеустрою та кадастру,*

Одеська державна академія будівництва та архітектури

РОЛЬ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ ПРИМІСЬКОЇ ЗОНИ ВЕЛИКОГО МІСТА

Однією із характеристик сучасного процесу урбанізації є розвиток міських агломерацій. Їх кількість постійно збільшується як і збільшуються самі агломерації. Глобальний процес еволюції агломерацій перетворює їх в урбанізований район, урбанізовану зону з формуванням мегаполісів.

Міські агломерації, великі міста виступають «полюсами росту» соціально-економічного розвитку регіонів і країн. В їх межах чітко проявляються процеси ділової активності, виробничої, інвестиційної діяльності, що визначає стійкі тенденції саморозвитку міст, не дивлячись на механізми обмеження їх росту. Більш того в приміських зонах відбуваються активні трансформаційні процеси в соціальній, економічній, демографічній сферах [4]. Донедавна основною функцією приміської зони було життєзабезпечення міста.

Наразі для приміської зони характерна велика кількість зв'язків: економічних, культурно-побутових, адміністративно-управлінських, відбувається інтеграція приміських територій з містом: транспортні, комунікаційні, логістичні мережі культурно-побутові об'єкти, що дає можливість стверджувати про новий виток розвитку системи «місто – приміська зона».

Історично склалося так, що на певному етапі розвитку міста, можна виділити певний «поріг (межу)», при якому його соціально-економічний розвиток впливає на територіальні розміри.

Велике місто, особливо столиці, обласні центри і далі розвиваючись, відчують потребу в нових ресурсах – територіях, джерелах водопостачання, інфраструктурі. проте в межах міської території вони виявляються вичерпаними або близькими до вичерпання. Тому центр ваги розвитку об'єктивно переміщується в приміську зону. Таким чином в більшості випадків для великих міст, фактором забезпечення розвитку, як правило, є територіальні ресурси області, а саме приміська зона. Спостерігається тенденція до територіального зростання міст та ускладнення конфігурації їх зовнішніх кордонів за рахунок приміської зони. Продовжується експансія міста на територію області, що вимагає чіткого встановлення адміністративних кордонів міста та приміської зони, так як система органів місцевого самоврядування та управління будується відповідно до адміністративно-територіального поділу, а саме адміністративно-територіальне управління розуміється як поділ території на певні частини з метою найбільш раціонального управління. Час від часу прилеглі до міста населені пункти включалися в межу міста і втрачали статус самостійних адміністративно-територіальних одиниць, за їх рахунок розширювалися адміністративні кордони міст.

Однак, слід зазначити, що в Парижі система адміністративно-територіального поділу була сформована ще Наполеоном Бонапартом 200 років тому і з тих пір перетерпіла мало змін. Париж просто переріс свої адміністративні кордони і ступив за межі департаменту Париж, зберігши існуючий адміністративно-територіальний поділ приміської зони. Аналогічна ситуація спостерігається в Лондоні і Берліні [5].

В багатьох випадках, між столицею і областю, до якої відноситься приміська зона, існує адміністративний бар'єр. На думку деяких науковців, цей бар'єр пропонується усунути шляхом злиття міста і області за рахунок розширення міської межі. Складність ситуації визначається існуючою різномасштабністю адміністративно-територіального поділу, недоліками внутрішньообласного поділу, невпорядкованістю зовнішніх кордонів міст [6].

Проте існує і протилежна думка. Наприклад, М.А. Казьмін, П.Л. Кирилов, В.Л. Бабурін пропонують в якості одного з варіантів рішень змінити адміністративний кордон великого міста, столиці шляхом зменшення його власної території до розмірів центрального міста, де зосереджена вагома частина головних чи столичних функцій, і яка найбільше відповідає уявленню про центр міста [2]. Дана пропозиція, ґрунтується на прикладі розвитку Парижу і Лондону в їх офіційних межах. За лінією нової міської межі залишаються основні масиви промислових зон, спальних районів та інші об'єкти, які будуть передані у відання обласних органів влади. Цю територію необхідно розподілити на сектори і разом з прилеглими районами області утворити нові адміністративно-територіальні одиниці.

Поряд з проблемою дефіциту територіальних ресурсів, необхідних для розвитку великого міста, що вирішується на сьогодні, як правило, шляхом приєднання обласних територій, не менш важливою є проблема сучасної транспортної інфраструктури, в тому числі, враховуючи пропускні можливості вулично-дорожніх мереж [1]. Одним із шляхів розв'язання цієї проблеми є рівномірний розподіл ресурсів і можливостей, в процесі розроблення і затвердження схем землеустрою області та генеральних планів міста і області. Практичний досвід сьогодення, як правило, базується на наданні пріоритетів центру агломерацій, проте комплексний характер стратегічного планування територіального розвитку міста і області дозволить значно мінімізувати прояви порушеної проблеми. При цьому, на основі сумісного аналізу внутрішнього і зовнішнього середовища, загальна стратегія розвитку територій, має базуватися на умовах покращання економічної ефективності та забезпечення сталого розвитку всієї агломерації, а не окремих її структур [7].

Іншим важливим питанням системи «місто – приміська зона» є функціональна підпорядкованість приміської зони місту, виконання нею містообслуговуючих функцій при адміністративній її незалежності й економічній самостійності. Принциповими є розбіжності в думці про механізм регулювання приміськими територіями. Для міської влади ці території є резервними для подальшого розвитку міста, для обласної влади – це суб'єкти її керування. Обласна влада самостійно намагається контролювати економічний

розвиток, статус земель в приміській зоні. Відбувається накладання різнорівневих інтересів міста і громад в зоні спільних інтересів, тобто приміській зоні. Дане питання вимагає детального опрацювання [3].

Сучасні наукові дослідження географії, економіки, державного управління мають вирішувати питання раціонального розселення населення, раціонального розміщення виробництва, раціонального природокористування та охорони навколишнього середовища. З даного твердження випливають три основні напрями вивчення просторових аспектів управління: демографічними процесами, народним господарством, навколишнім середовищем. Отже при вивченні управлінських питань таким територіальним комплексом, як приміська зона, слід детально розглянути та проаналізувати такі аспекти, як населення досліджуваної території, її кордони, виконувані нею функції, оскільки лише після цього можливі рекомендації щодо розвитку даного об'єкта. Тому для формування успішної системи управління приміськими зонами необхідний облік соціально-економічних особливостей і характеристик; ця умова спроможна надати можливий вибір оптимальної стратегії розвитку та управління приміськими зонами.

Список використаних джерел

1. Андриевский И. Проблемы городских агломераций [Электронный ресурс.] / И. Андриевский. – Режим доступа: http://vo-vremya.ru/stati/problemyi_gorodskih_aglomeratsiy1301/.
2. Бабурин В. Л. Прогноз развития системы расселения Московского столичного региона / В. Л. Бабурин, П. Л. Кириллов, А. Г. Махрова // Известия РГО. – 2004. – Т. 136. Вып. 2.
3. Ібатуллін Ш. І. Визначення меж і напрямів розвитку міської агломерації / Ш.І. Ібатуллін // Землеустрій і кадастр. – 2007. – №2. – С. 25-36.
4. Олійник В. Зародження та еволюція поняття «приміська зона» / В.Д. Олійник // Часопис соціально-економічної географії: міжрегіон. зб. наук. праць. – Харків, ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – Вип. 2. – С. 18–23.
5. Олійник В.Д. Приміська зона – місто : сфера впливу та інтересів / В.Д. Олійник // Наукові записки ТНПУ ім. Б. Гнатюка. Серія географічна. 2017. №1. – С. 145–149.
6. Продовольчий комплекс України стан і перспективи розвитку / Л.В. Дейнеко, А.О. Коваленко, П.І. Коренюк, Е.І. Шелудько / за ред. чл.-кор. НАН України Б.Н. Данилишина. – К.: РВПС України НАН України. 2006. – 252 с.
7. Хропот С.Г. Муніципальне управління земельними ресурсами. Шляхи вирішення окремих питань / Коваль П.І., Хропот С.Г. Львів:ЗУКЦ, 2008. –124 с.